

Panun nakinoita

Vanhaa Helsinkiä.

Selaillessani äskettäin mankkinoitua Juhani Aho-kuvakertomusta sen muuttamat helsinkiläiskuvat palauttivat mieleeni muutamia vuoden alkupuolella ja jo edellisille joulumarkkinoillekin ilmestyneitä vanhan Helsingin kuvauksia ja kuvituksia. Lähinnä tulee tällöin mieleen Asmo Ahon ja Uljas Rauanheimon "Helsinki ennen meitä" (Otava). Viimemainittu sisältää esim. saman kiintoisan kuvan Runebergin patsaan paljastustilaisuudesta, joka sisältävy mm. aiussa mainittuun Aho-kirjaan.

"Helsinki ennen meitä" on varmasti kaikille meille, jotka siellä olemme muuttamankaan vuoden viettäneet — ja meitähän on tämänkin lehden lukijakunnassa legio — todellakin kuva-aarretta. Niille joille Helsingin vielä on jäänyt tavoittamattomaksi "kultaiseksi kaupungiksi" sopii tämäntapainen kuvahistoriikki mainiosti johdatukseksi ensivisiittitä varten.

Minulle henkilökohtaisesti esim. heti ensimmäinen kuva tuo mieleen erinäisiä muistoja. Se esittää vuodelta 1757 peräisin olevaa kivitaloa Suuntorin reunassa. Aleksanterin- ja Katariinanakatuksen kulmauksessa. Muistan kuinka tämän talovanhuksen toisessa kerroksessa sijaitsevassa kahvilassa opiskeluteroverini kanssa istuskelimme ja toimme toistemme kirjallisuustietoja tuntikausta yhden kahviannoksen ääressä. Koko ympäristö toi mieleen itsensä Bellmanin ajat — onhan talo samalla alkakaudelta ja Tukholman vanhan kaupungin rakennustyyliä muis-

tuttava — varsinkin, kun opiskelukin sivust: Fredmanin epistoitoita.

Niin kasvaa sitten lukijan ja katselijan eteen nykyinen pieni suurkaupunki silloisesta suuresta pikkukaupungista. Nykyimenkin kiv-Helsinki osaa olla paikottain idyllinen, mutta vain harva tietää, mitä sen vahimpien kaupunginosien talot ja pihat kätkevät suojiinsa. Kruununhaka, Katajanokka, Kasarmontorin seutu, esplanadit, Johanneksenvuorten seudut, Kämpö, Kaisaniemi, Kaivopuisto jne., kunnes vihdoin ollaan Töölössä ja Pitkänsilän pohjoispuolella. Kukin mainituista luvuista on varustettu historiallisesti selventävällä johdatuksella.

Kirja on elävää suomalaista sivistyshistoriaa Helsinkiä laajammassakin merkityksessä. Tuossa on kuva Katajanokan aikanaan vanhimmasta talopahasesta, aiinoa alueellaan ajalta ennen 1808 tulipalon Helsinkiä. Siinä asui aikanaan itse Elias Lönnrot. Tuossa on viimevuosittainen kuva meikäläiselle vain nimeltä tunnetusta kaunokirjallisuudessamme esiintyvistä "Kleinhn Hotelista", tuossa "populäärikonsertista" 1897, tuossa hevosen vetämästä raitiotievaunusta, tuossa ensimmäisestä autopirssistä (!), tuossa M von Wrightin maalaus 1868 Katajanokalta — vastaa siis Aleksis Kiven aikoja, sen alla kuva ukko Granbergin alkeellisesta alkeiskoulusta, joka samoin liittyy suureen Aleksiin. Kappeli kesäisin ja talvisin. Helsingin ensimmäinen kirjakauppa, Waseniuksen kirjakauppa, joka liittyy Topeliuksen kauan toimittaman Hel-

singfors Tidningar-lehden julkaisijaan konsuli O. G. Waseniukseseen, Uusi Teatteri, Oopperakellari, onpa Helsingissä ollut etelämäinen viinikellari, "Bodega Espanola. Esiintyvät tainauksissa "Nuoret Suomet" ja nimimerkki-Timot, vilahtavat "Hirvenhiihtäjien" aikuiset Runeberg-kodit, Runebergin, Snellmanin ja Cygmaeuksen yhteinen "boksikunta", on maankuulun kauppaneuvos Nyman vanhemman ensimmäinen liiketalo, on Helsingin ensimmäinen Työväenyhdistys, kohosaa Kansallisteatteri, vilahtaa Kaisaniemen lamppikko, itse Kaisaniemikin, vanhojen ylioppilaspolvien ajoilta kuuluu, Vanha Arkadia.

Selailua ja muistelua voisi jatkaa loputtomiin. Kuva-ainehistosta ei ole puuttetta ollut, mutta tuntuu, että erään liittymäkohdin, esimerkiksi sanomalehtiotein, kirjallisuutta hyväksikäyttämällä jne., olisi voitu vielä enemmän elävöittää ja ajankohtaistaa historioikkia, mutta toimittajilla on kieltämättä tässäkin ollut melkein pään yli paisuva tehtävä. Jos tämän jälkeen tutustuu Leo A. Pesosen kiintoisaan "Retkeilyllä Helsingin historiassa" (Otava 1946) — kuvittanut lystikkäästi Rolf Sandqvist, Vanhasta mukavaista Anderssonista tuttu, saa hyvän täydennyksen edellä hankkimaansa kulttuuripääomaan. Ja sopivan jatkon ensimmäisen Helsinki-teoksen 1880—90-lukujen pääkaupunkikuvaa saa Väinö Tannerin muistelmateoksesta "Näin Helsingin kasvavan" (Tammi 1947). Siinä tunnettu julkisuudennies asiallisesti, mutta samalla elävästi muistelee kasvu- ja kehitysvuosiensa kaupunkia, silloin vielä paljossa pientä, mutta jo suuria kaavaillevaa.